

Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2012/13:109 Hälsa- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd. I betänkandet behandlas även tre motioner som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen antar förslag till lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd samt förslag till lagar om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), tandvårdslagen (1985:125), smittskyddslagen (2004:168) och lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag.

En ny lag som reglerar landstingens skyldighet att erbjuda personer som vistas i Sverige utan tillstånd hälso- och sjukvård inklusive tandvård införs. Lagförslaget innebär att landstingen ska vara skyldiga att erbjuda vuxna personer som vistas i landet utan tillstånd samma subventionerade hälso- och sjukvård som vuxna asylsökande, dvs. vård som inte kan anstå inklusive tandvård, mödrahälsovård, preventivmedelsrådgivning, vård vid abort och en hälsoundersökning. Landstingen ska därutöver ges möjlighet att erbjuda vård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd, upp till samma nivå som för bosatta.

Barn som vistas i landet utan tillstånd ska erbjudas samma vård som bosatta och asylsökande barn, dvs. subventionerad fullständig hälso- och sjukvård inklusive regelbunden tandvård.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

I betänkandet finns sex reservationer.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs efter endast en bordläggning.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd	6
Reservationer	16
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (SD)	16
2. Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd, punkt 2 (S)	17
3. Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd, punkt 2 (V)	17
4. Uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal, punkt 3 (V)	19
5. Riktlinjer om vård för papperslösa, punkt 4 (S)	20
6. Uppföljning och utvärdering av den nya lagen, punkt 5 (S)	20
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Propositionen	22
Följdmotionerna	22
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	24
<i>Bilaga 3</i>	
Socialförsäkringsutskottets yttrande	30

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion
2012/13:So11 av Per Ramhorn (SD).

Reservation 1 (SD)

2. Hälsa- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

Riksdagen antar regeringens förslag till

- 1) lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd,
- 2) lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
- 3) lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
- 4) lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168),
- 5) lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:109 punkterna 1–5 och avslår motionerna

2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1 och
2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (S)

Reservation 3 (V)

3. Uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal

Riksdagen avslår motion
2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 4 (V)

4. Riktlinjer om vård för papperslösa

Riksdagen avslår motion
2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 5 (S)

5. Uppföljning och utvärdering av den nya lagen

Riksdagen avslår motion
2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 6 (S)

Utskottet föreslår att ärendet avgörs efter endast en bordläggning.

Stockholm den 16 maj 2013

På socialutskottets vägnar

Anders W Jonsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders W Jonsson (C), Lena Hallengren (S), Saila Quicklund (M), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Isabella Jernbeck (M), Maria Lundqvist-Brömster (FP), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Rickard Nordin (C), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Henrik Ripa (M), Meeri Wasberg (S), Metin Ataseven (M) och Magnus Ehrencrona (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2012/13:109 Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd föreslår regeringen att riksdagen antar förslag till lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd samt förslag till lagar om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), tandvårdslagen (1985:125), smittskyddslagen (2004:168) samt lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

Med anledning av propositionen har tre motioner väckts. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Socialförsäkringsutskottet har lämnat ett yttrande i ärendet (2012/13:SfU6y), yttrandet finns i bilaga 3.

Rätt till vård-initiativet¹ har inkommit med en skrivelse till utskottet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag som reglerar landstingens skyldighet att erbjuda personer som vistas i Sverige utan tillstånd hälso- och sjukvård inklusive tandvård. Lagförslaget innebär att landstingen ska vara skyldiga att erbjuda vuxna personer som vistas i landet utan tillstånd samma subventionerade hälso- och sjukvård som vuxna asylsökande, dvs. vård som inte kan anstå inklusive tandvård, mödrahälsovård, preventivmedelsrådgivning, vård vid abort och en hälsoundersökning. Landstingen ska därutöver ges möjlighet att erbjuda vård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd, upp till samma nivå som för bosatta.

Barn som vistas i landet utan tillstånd ska erbjudas samma vård som bosatta och asylsökande barn, dvs. subventionerad fullständig hälso- och sjukvård inklusive regelbunden tandvård.

Vidare föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om vårdavgifter och avgifter för läkemedel enligt den nya lagen. Hälsoundersökningen och vård som sker med stöd av smittskyddslagen ska vara avgiftsfri.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna.

¹ Ett antal frivilligorganisationer, kyrkor, fack- och yrkesförbund och andra har sedan 2008 gått samman i ett gemensamt ställningstagande som kallas Rätt till vård-initiativet.

Utskottets överväganden

Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd samt förslag till lagar om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), tandvårdslagen (1985:125), smittskyddslagen (2004:168) samt lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Riksdagen avslår motioner om avslag på propositionen, uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal, utökad rätt till vård för papperslösa, nationella riktlinjer samt uppföljning och utvärdering av den nya lagen.

Jämför reservationerna 1 (SD), 2 (S), 3 (V), 4 (V), 5 (S) och 6 (S).

Propositionen

Allmänna utgångspunkter

Enligt regeringen uppstår det i dag situationer inom hälso- och sjukvården där det inte går att avgöra vilken tillgång till vård landstinget är skyldigt att erbjuda den vårdsökande. Detta kan i praktiken medföra att patienten antingen inte får den vård som han eller hon borde få enligt gällande lagstiftning, eller att han eller hon får vård på en högre nivå än vad lagstiftningen medger. Dagens reglering ger därför enligt regeringen upphov till tillämpningsproblem både för det enskilda landstinget och för vårdpersonalen. Personalen ställs inför juridiska tolkningar och avvägningar som är svåra för dem att göra och som de upplever kommer i konflikt med de etiska principer som gäller inom svensk hälso- och sjukvård. Osäkerheten som den nuvarande regleringen kan medföra har till och med kommit att beskrivas som ett arbetsmiljöproblem för vårdpersonalen.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns behov av att på ett tydligare sätt reglera vad landstingen har för rätt och skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård, till vem och på vilka villkor.

Utvidgad skyldighet att erbjuda vård

Regeringen anser att personer som vistas i landet ska ges förutsättningar att leva ett värdigt liv och bl.a. få tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård. Detta gäller även för personer som vistas i landet utan tillstånd. I dag har dessa personer enbart tillgång till osubventionerad omedelbar vård.

Personer som håller sig undan verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut och personer som vistas i landet utan att ha ansökt om nödvändiga tillstånd för detta ska erbjudas samma vård som erbjuds asylsökande enligt lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Vuxna personer som vistas i landet utan tillstånd ska erbjudas vård som inte kan anstå inklusive tandvård, mödrahälsovård, vård vid abort, preventivmedelsrådgivning samt en hälsoundersökning. Barn som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om nödvändiga tillstånd för att vistas i landet ska ha tillgång till fullständig hälso- och sjukvård, dvs. samma vård som bosatta, asylsökande barn och barn som har fått avslag på en asylansökan och håller sig undan verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut. Det innebär att de även ska erbjudas fullständig och regelbunden tandvård tills de har fyllt 18 år.

Förslaget innebär att landstingens skyldighet att erbjuda vård åt personer som vistas i landet utan tillstånd utvidgas. I praktiken innebär det emellertid enligt regeringen att den verksamhet som redan i dag pågår i flera landsting får legal grund. Det innebär att landstingens behov av att i förtydligande syfte besluta om egna kompletterande lokala riktlinjer för vården till stor del undanröjs. Det medför också att det blir tydligt att denna verksamhet ska bedrivas, redovisas och följas upp på samma sätt som all övrig hälso- och sjukvård. På så sätt kommer den aktuella målgruppen att omfattas av kvalitetssäkringen i sjukvården vilket i sin tur innebär att patientsäkerheten kan förverkligas även för denna grupp. Dessutom uppfylls kraven på bl.a. öppenhet och insyn i hur gemensamma resurser används.

Regeringen anser att det är viktigt att personer som vistas i landet utan tillstånd känner till vilken vård de har tillgång till enligt den nya lagen. Berörda myndigheter, landstingen och de ideella organisationerna har därför en viktig uppgift i att bidra till arbetet med att informera den berörda målgruppen om vad som gäller för dessa personer och vad som allmänt gäller inom svensk hälso- och sjukvård. Det kommer även att finnas behov av att informera hälso- och sjukvårdspersonalen om det nya regelverket.

Förslagen i propositionen innebär att personer som vistas i landet utan tillstånd ska erbjudas samma vård som asylsökande. Precis som vid tillkomsten av lagen om vård för asylsökande m.fl. anser regeringen att det får anses sakligt motiverat att göra en skillnad mellan bosatta personer och personer som vistas i Sverige utan tillstånd avseende tillgången till hälso- och sjukvård. Regeringen bedömer därför att förslagen inte står i strid med vare sig grundlagen eller internationella åtaganden.

Regeringens förslag innebär att hälso- och sjukvårdspersonal inom ramen för sin anställning och vid sin yrkesutövning är skyldig att vårda och behandla personer som vistas i landet utan tillstånd på i stort sett samma sätt som den vårdar och behandlar andra personer.

Avgränsning av målgruppen och begreppet tillfällig vistelse

Regeringens förslag omfattar dels personer som håller sig undan verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning, dels personer som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om nödvändiga tillstånd för att vistas i landet. Enligt regeringen är det angeläget att förslaget kommer utsatta grupper till del och att det inte öppnar upp för missbruk.

Regeringen anser att den utökade tillgången till hälso- och sjukvård endast bör gälla personer som vistas i landet under en längre tid, dvs. då vistelsen inte har karaktären av ett besök. Landstingets utvidgade skyldighet att erbjuda vård bör därför ställas i relation till utlänningens förväntade vistelsetid i landet. Genom att förslaget enbart omfattar utläningar som vistas olovligen i landet kommer förslagen inte att gälla för t.ex. turister, affärsresenärer och andra som har rätt att vistas i landet.

När det gäller EES-medborgare anser regeringen att för dessa ska så långt möjligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen samt EU-domstolens praxis som kodifieras genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård (patientrörlighetsdirektivet) tillämpas. Regeringen anser dock att det inte är uteslutet att den föreslagna lagstiftningen om hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd i enstaka fall kan komma att bli tillämplig även på unionsmedborgare.

En grundläggande förutsättning för landstingets ansvar ska även i fortsättningen vara att personen vistas inom landstinget.

Vårdens omfattning för vuxna personer som vistas i landet utan tillstånd

Landstingets skyldighet att erbjuda vård till vuxna personer som vistas i landet utan tillstånd föreslås ha samma omfattning som den vård som för närvarande erbjuds vuxna asylsökande enligt lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Asylsökande vuxna har i dag tillgång till vård som inte kan anstå inklusive tandvård samt mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning.

När det gäller landstingets vårdskyldighet för den aktuella målgruppen anser regeringen att denna grupp ska erbjudas vård i samma omfattning som asylsökande, dvs. sjukresor, hjälpmedel, transport och tolk i samband med vårdtillfället samt möjlighet till fortsatt rehabilitering efter avslutad sjukhusvistelse.

Regeringen föreslår att landstingen ska ges möjlighet att erbjuda personer som vistas i landet utan tillstånd subventionerad vård, utöver den vård som landstingen ska bli skyldiga att erbjuda enligt den nya lagen.

Begreppet vård som inte kan anstå

Begreppet vård som inte kan anstå är enligt regeringen avsett att vara en utvidgning av den vård som definieras som omedelbar. Enligt författningskommentaren till 6 § lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. (prop. 2007:08:165) innefattar begreppet vård som inte kan anstå vård och behandling av sjukdomar och skador i de fall där även en måttlig fördröjning bedöms kunna medföra allvarliga följder för patienten. Likaså innefattas följdinsatser till sådan vård och psykiatrisk vård. Följdinsatser kan t.ex. vara att fullfölja behandling mot tuberkulos, röntgenkontroll av frakturläkning och borttagande av gips och suturer. Vård ska kunna erbjudas i ett tidigt skede när detta kan motverka att ett mer allvarligt sjukdomstillstånd utvecklas och det uppstår ett behov av en mer omfattande behandling. Även inom den somatiska vården kan tidiga insatser vara befogade när de ges för att förhindra att patienten drabbas av allvarliga akuta sjukdomstillstånd och de tidiga insatserna på så sätt även kan minska användningen av resurskrävande akuta behandlingsåtgärder. Ett exempel är information och stöd vid s.k. egenvård av vissa sjukdomstillstånd, t.ex. diabetes och astma. När det är fråga om en person med särskilda behov, t.ex. en person som har utsatts för tortyr eller andra allvarliga övergrepp och trauman, bör bedömningen av vilken vård som inte kan anstå göras särskilt omsorgsfullt. Vård som inte kan anstå kan även innefatta en skyldighet att erbjuda lån av hjälpmedel och dylikt för personer med funktionsnedsättning när ett sådant behov inte tillgodoses på annat sätt.

Regeringen framhåller att i den enskilda behandlingssituationen är det endast den som är ansvarig för behandlingen som kan avgöra vilken behandling som bör sättas in.

Regeringen anser att Socialstyrelsen bör lämna vägledning och förtydliganden angående tillämpningen av begreppet vård som inte kan anstå.

Vårdens omfattning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Barn som vistas i landet utan tillstånd, vare sig de är ensamkommande eller lever med sina föräldrar, tillhör enligt regeringen de mest utsatta i vårt samhälle. De kan antas leva i otrygghet och med oro för vad som kan tänkas hända om de själva eller familjen tvingas lämna landet. I de fall barnet vistas i landet med sin familj kan det antas att det är föräldrarna som har beslutat att familjen ska stanna i landet trots att familjen saknar tillstånd för detta. Detta är beslut som inte bör drabba det enskilda barnet och barnets möjlighet till en god hälsa och utveckling. Utöver att barn har särskilda skyddsbehov är dessutom betydelsen av en god hälso- och sjukvård särskilt stor hos barn till följd av deras snabba utveckling. Utebliven vård kan få allvarliga konsekvenser för barns hälsa och fortsatta utveckling. Att barnet eller barnets föräldrar i vissa fall kan göra sig skyldiga till brott när de vistas i landet utan tillstånd ska inte heller hindra att barnet ges full tillgång till hälso- och sjukvård inklusive tandvård.

Regeringen föreslår att barn som vistas i landet utan att ha ansökt om nödvändiga tillstånd för detta ska få samma tillgång till hälso- och sjukvård som bosatta barn, asylsökande barn och barn som håller sig undan verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut. Dessa barn ska således erbjudas fullständig hälso- och sjukvård. De ska även erbjudas regelbunden och fullständig tandvård tills de har fyllt 18 år.

Hälsoundersökning

Regeringen föreslår att landstingets skyldighet att erbjuda hälsoundersökning till asylsökande personer m.fl. utvidgas till att även omfatta personer som vistas i landet utan tillstånd. Hälsoundersökningen ska erbjudas en gång under personens vistelse i Sverige.

Vårdavgifter och avgifter för läkemedel

När det gäller vårdavgifter och avgifter för läkemedel föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om vårdavgifter och avgifter för läkemedel enligt den nya lagen. Regeringen gör i denna del bedömningen att den vård som ska erbjudas personer som vistas i landet utan tillstånd bör vara subventionerad. Landstinget bör få ta ut vårdavgifter men avgifterna bör inte vara högre än de avgifter som gäller för asylsökande personer. Det bör även gälla avgifter för läkemedel som förskrivs i samband med vård som ges med stöd av lagen. På samma sätt som för asylsökande barn bör regelbunden tandvård vara avgiftsfri för barn upp till 18 år. Den inledande hälsoundersökningen bör vara avgiftsfri.

Hälso- och sjukvårdens sekretess, tystnadsplikt, uppgiftsskyldighet och underrättelseskyldighet

Av 6 kap. 15 § 1 patientsäkerhetslagen (2010:659) framgår att hälso- och sjukvårdspersonalen är, utan hinder av sekretess, skyldig att lämna ut sådana uppgifter som gäller huruvida någon vistas på en sjukvårdsinrättning om uppgifterna i ett särskilt fall begärs av bl.a. polismyndighet. Av de ursprungliga förarbetena till denna bestämmelse (prop. 1981/82:186) framgår att personal inom hälso- och sjukvården och inom socialtjänsten ska lämna uppgift till polis och åklagare om huruvida någon vistas på en vårdinrättning, om uppgiften efterfrågas i ett särskilt fall. Departementschefen framhöll särskilt att man på ett sjukhus bör kunna bekräfta en förfrågan från polis eller åklagare om huruvida en person finns på sjukhuset, om polis eller åklagare uppenbarligen känner till att personen finns på sjukhuset. Bestämmelsen är generell och gäller oavsett anledningen till att uppgifterna efterfrågas. Enligt Utredningen om vård för papperslösa m.fl. har det inte framkommit att tillämpningen av de regler som i dag gäller för sekretess, tystnadsplikt och underrättelseskyldighet inom hälso- och sjukvården har gett upphov till några större problem i arbetet för hälso-

och sjukvårdspersonal (SOU 2011:48). Utredningen bedömer att de nuvarande reglerna är ändamålsenliga och att det inte finns något som motiverar författningsändringar.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till att uppgifter om att en enskild person finns inom hälso- och sjukvården kan utgöra viktig information för t.ex. polisen när det gäller personer som misstänkts ha begått ett allvarligt brott föreslår regeringen ingen ändring av hälso- och sjukvårdens sekretess, tystnadsplikt, uppgiftsskyldighet och underrättelseskyldighet.

Regeringen har för avsikt att följa upp och utvärdera den nya lagen och anför att man inom ramen för uppföljningen bör se över om hälso- och sjukvårdens uppgiftsskyldighet och underrättelseskyldighet har påverkat den berörda målgruppens vilja och möjlighet att söka vård

Identitet och dokumentation

Regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att utreda och ta fram ett förslag på en mer ändamålsenlig ordning för dokumentation och uppföljning av den hälso- och sjukvård som ska erbjudas personer som vistas i landet utan tillstånd. Förslaget ska även innehålla rutiner för vårdens identifiering av den aktuella målgruppen.

Ikraftträdande

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Ekonomiska konsekvenser och uppföljning

Regeringen bedömer att det finns en osäkerhet när det gäller att uppskatta och beräkna kostnader och andra effekter av förslagen i propositionen. Regeringen har därför för avsikt att följa upp och utvärdera den nya lagen och övriga lagändringar. I det ingår att se över vilka eventuella konsekvenser lagändringarna får, t.ex. för asyl och migration till Sverige. Utvärderingen ska dessutom inbegripa uppföljning och analys av hur hälso- och sjukvården till personer som vistas i landet utan tillstånd har utvecklats.

Motionerna

I motion 2012/13:So11 av Per Ramhorn (SD) begärs att riksdagen avslår propositionen. Motionären hänvisar till den osäkerhet som råder kring bl.a. kostnader, identifikation, direktiv till vårdpersonal och vilka effekter förslaget kommer att medföra för tillströmningen till Sverige.

I kommittémotion 2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) begärs i yrkande 1 att regeringen tydliggör begreppet ”vistelse som är avsedd att vara tillfällig”. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om behovet av att utforma gemensamma riktlinjer för landstingen när det gäller vård till papperslösa. I yrkande 3 begärs en oberoende uppföljning och utvärdering.

I kommittémotion 2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) begärs i yrkande 1 att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag som ger papperslösa rätt till full sjukvård. I yrkande 2 begärs att riksdagen beslutar om ändringar i 5–8 §§ i den föreslagna lagen om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd så att lagen omfattar samtliga papperslösa. I yrkande 3 begärs att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag om ändring av patientsäkerhetslagen (2010:659) som klargör att hälso- och sjukvårdspersonal inte är skyldig att lämna uppgifter om papperslösa till polis och åklagare.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

Socialförsäkringsutskottet har lämnat ett yttrande i ärendet (2012/13: Sfu6y), se bilaga 3. Utskottet anser att propositionen i berörda delar bör tillstyrkas och att motionerna bör avstyrkas. Av yttrandet framgår bl.a. följande.

Enligt utskottet framstår förslaget till ny lag som väl avvägt. Utskottet är positivt till att en lagstadgad minsta nivå för hälso- och sjukvård för personer som vistas i Sverige utan tillstånd införs. Utskottet välkomnar även att barn under 18 år som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning ska erbjudas hälso- och sjukvård samt fullständig och regelbunden tandvård på samma sätt som bosatta och asylsökande barn. Utskottet instämmer också i regeringens slutsats att den nya lagen kommer att undanröja en del av de tillämpningssvårigheter och etiska dilemman som hälso- och sjukvårdspersonal kan ställas inför i det dagliga arbetet när det gäller dessa personer. Förslaget innebär också att det blir tydligt att denna verksamhet ska bedrivas, redovisas och följas upp på samma sätt som all övrig hälso- och sjukvård.

Vuxna utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd omfattas inte av den föreslagna lagen om deras vistelse i Sverige är avsedd att vara tillfällig. Utskottet delar regeringens bedömning att det är angeläget att förslaget kommer utsatta grupper till del och att det inte öppnar för missbruk.

Utskottet kan konstatera att avgränsningen för lagens tillämpningsområde är att personen vistas i Sverige utan stöd av t.ex. myndighetsbeslut. Utskottet vill peka på att detta torde medföra att en person med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd inte omfattas av den föreslagna lagstiftningen. Vidare gäller enligt hälso- och sjukvårdslagen, förkortad HSL, att ett landsting ska erbjuda vård till den som är bosatt i landstinget. Med bosatt anses den som är folkbokförd inom landstingets område. Av folkbokföringslagen framgår att en utlänning som avser att tillbringa minst ett år i Sverige ska folkbokföras, förutsatt att han eller hon har uppehållstillstånd. En person med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kortare än ett år kan därmed komma att anses som inte bosatt inom det landsting personen vistas. Utskottet, som utgår från att regeringen ser över regelverken i denna del, anser det angeläget att frågan får en lösning.

När det gäller begreppet vård som inte kan anstå delar utskottet regeringens uppfattning att motsvarande bedömningar som i dag görs beträffande asylsökande bör göras vid tillämpningen av begreppet enligt den föreslagna lagen. Utskottet anser i likhet med regeringen att begreppet inte bör regleras i författning. Det är enligt utskottet lämpligt att Socialstyrelsen lämnar vägledning och förtydliganden om begreppet vård som inte kan anstå.

Det finns en skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal att lämna ut uppgifter om huruvida någon vistas på en sjukvårdsinrättning eller inte när det i ett särskilt fall begärs av bl.a. polisen. Utskottet delar regeringens bedömning att denna lagstiftning inte bör ändras.

Utskottet anser att det är angeläget att den nya lagen följs upp och utvärderas, varvid möjligheten och viljan att söka vård för utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd bör belysas särskilt.

Socialutskottets ställningstagande

Socialutskottet delar socialförsäkringsutskottets bedömning att förslaget till ny lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd framstår som ändamålsenligt och väl avvägt. Förslaget strider varken mot EU-rättslig lagstiftning eller internationella överenskommelser.

Socialutskottet ser positivt på att en lagstadgad minsta nivå för hälso- och sjukvård för personer som vistas i Sverige utan tillstånd införs. Den nya lagen kommer att undanröja en del av de tillämpningssvårigheter och etiska dilemman som hälso- och sjukvårdspersonal kan ställas inför i det dagliga arbetet när det gäller dessa personer.

Vuxna utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd omfattas inte av den föreslagna lagen om deras vistelse i Sverige är avsedd att vara tillfällig. Socialutskottet anser på samma sätt som regeringen att den utökade tillgången till hälso- och sjukvård endast bör gälla personer som vistas i landet under en längre tid, dvs. då vistelsen inte har karaktären av ett besök. En person som vistas i Sverige under en kortare tid har möjlighet att söka vård i sitt hemland när hon eller han återvänder dit. Den avgränsning av målgruppen som görs i 5 § i förslaget till ny lag får anses tillräckligt preciserad. Socialutskottet delar socialförsäkringsutskottets bedömning att det är angeläget att förslaget kommer utsatta grupper till del och att det inte öppnar för missbruk.

När det gäller begreppet vård som inte kan anstå delar socialutskottet regeringens uppfattning att motsvarande bedömningar som i dag görs beträffande asylsökande bör göras vid tillämpningen av begreppet enligt den föreslagna lagen. Socialutskottet anser på samma sätt som regeringen att begreppets närmare innebörd inte bör regleras i författning.

Med det anförda anser socialutskottet att propositionen bör tillstyrkas och motion 2012/13:So11 (SD) avstyrkas.

Socialutskottet ställer sig därmed också bakom regeringens förslag till lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd samt förslag till lagar om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), tandvårdslagen (1985:125), smittskyddslagen (2004:168) samt lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Kommittémotionerna 2012/13:So10 (S) yrkande 1 och 2012/13:So12 (V) yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Enligt 6 kap. 15 § patientsäkerhetslagen (2010:659) är hälso- och sjukvårdspersonal skyldig att lämna ut uppgifter om huruvida någon vistas på en sjukvårdsinrättning eller inte om uppgifterna i ett särskilt fall begärs av bl.a. en polismyndighet. Socialutskottet konstaterar att det enligt Utredningen om vård för papperslösa m.fl. inte har kommit fram att tillämpningen av de regler som i dag gäller för sekretess, tystnadsplikt och underrättelseskyldighet inom hälso- och sjukvården har gett upphov till några större problem i arbetet för personalen (SOU 2011:48). Socialutskottet delar därför regeringens bedömning att denna lagstiftning inte bör ändras. Kommittémotion 2012/13:So12 (V) yrkande 3 avstyrks.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:11) om hälsoundersökning av asylsökande m.fl. kompletteras med vägledning och samlad information om vård och omsorg för asylsökande på myndighetens webbsida. Vägledningen har tagits fram för att underlätta för verksamma inom vård och omsorg att tillgodose behoven hos vissa nyanlända migranter. Utskottet har fått veta att vägledningen kommer att utökas successivt i takt med utvecklingen av kunskap inom området samt eventuella överenskommelser mellan olika parter. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av kommittémotion 2012/13:So10 (S) yrkande 2. Motionen får anses åtminstone till viss del tillgodosedd och avstyrks.

Av propositionen framgår att regeringen har för avsikt att följa upp och utvärdera den nya lagen och övriga lagändringar. I detta arbete kommer det att ingå att se över vilka eventuella konsekvenser lagändringarna får, t.ex. för asyl och migration till Sverige. Utvärderingen ska dessutom inbegripa uppföljning och analys av hur hälso- och sjukvården till personer som vistas i landet utan tillstånd har utvecklats. Regeringen avser även följa frågan om huruvida polisens arbete med verkställighet av beslut om att personer ska avvisas eller utvisas riskerar att bli ett avgörande hinder mot att sådana personer söker hälso- och sjukvård. Socialutskottet anser att det är angeläget att den nya lagen följs upp och utvärderas och välkomnar därför regeringens avsikter i denna del. Därmed får kommittémotion 2012/13:So10 (S) yrkande 3 anses åtminstone delvis tillgodosedd och avstyrks.

Socialförsäkringsutskottet konstaterar att lagens tillämpningsområde avgränsas till personer som vistas i Sverige utan stöd av t.ex. myndighetsbeslut. Socialförsäkringsutskottet pekar på att detta torde medföra att en person med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd inte omfattas av den före-

slagna lagstiftningen. Vidare gäller enligt HSL att ett landsting ska erbjuda vård till den som är bosatt i landstinget. Med bosatt anses den som är folkbokförd inom landstingets område. Av folkbokföringslagen framgår att en utlänning som avser att tillbringa minst ett år i Sverige ska folkbokföras, förutsatt att han eller hon har uppehållstillstånd. En person med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kortare än ett år kan därmed komma att anses som inte bosatt inom det landsting personen vistas. Socialförsäkringsutskottet, som utgår från att regeringen ser över regelverken i denna del, anser det angeläget att frågan får en lösning. Socialutskottet delar denna bedömning.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (SD)

av Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:So11 av Per Ramhorn (SD).

Ställningstagande

Sverige är ett öppet och tolerant land och ska så förbli. Sverige har de mest generösa asyl- och migrationsreglerna i den utvecklade världen; om man har flyktingstatus nekas man inte uppehållstillstånd. Därför finns det inga sakliga skäl till att personer håller sig gömda eller vistas och lever i Sverige utan tillstånd. För att Sverige ska kunna upprätthålla en reglerad invandring anser jag att de som har fått avvisnings- och utvisningsbeslut eller befinner sig här utan tillstånd ska lämna landet.

En viktig princip är att ingen ska nekas akut och omedelbar vård i Sverige på grund av bristande betalningsförmåga. Att erbjuda vård som inte kan anstå enligt propositionens förslag är väldigt unikt, med tanke på den utsträckning som detta innebär.

Problematiken kring den omfattning som förslaget medför är att det inte finns någon kartläggning, utan endast uppskattningar, av kostnader och vårdkonsumtion. Det finns en generell uppskattning av hur kostnaderna kommer att öka i landstingen.

Jag anser att det är väldigt oroväckande att överenskommelsen mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna har ett så pass stort stöd, utan att man ens konstaterat eller spekulerat kring vilka effekter det kan få på tillströmningen till Sverige. Jag anser att lag och ordning ska gälla, och att undanhålla sig från avvisnings- eller utvisningsbeslut är en kriminell handling och ska klassas som det.

Med tanke på den osäkerhet som finns när det gäller kostnader, identifikation, tillståndslös vistelse i Sverige, direktiv till vårdpersonal, samt att det finns oklarheter kring vilka effekterna detta kan medföra för tillströmningen till Sverige, anser jag att propositionen ska avslås.

2. Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd, punkt 2 (S)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Meeri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

- 1) lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd,
- 2) lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
- 3) lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
- 4) lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168),
- 5) lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:109 punkterna 1–5 och motion

2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1 och avslår motion

2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi ställer oss bakom de förslag i propositionen som syftar till att utvidga rätten till hälso- och sjukvård till att omfatta personer som vistas i landet utan tillstånd. I detta sammanhang anser vi att det är viktigt att begreppet ”vistelse som är avsedd att vara tillfällig” tydliggörs samt att det i denna redogörelse tydligt framgår vad som gäller för personer som befinner sig i Sverige med tillfälliga uppehållstillstånd.

Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd, punkt 2 (V)

av Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

- 1) lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd,
- 2) lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
- 3) lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
- 4) lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168),
- 5) lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:109 punkterna 1–5 och motion 2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion 2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag välkomnar regeringens förslag som reglerar papperslösa personers rätt till vård. Då rätten till hälsa är en mänsklig rättighet ser jag ingen anledning att inskränka omfattningen av den vård som papperslösa har rätt till. En sådan inskränkning är oförenlig med de internationella konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har ratificerat.

Ett skäl för att begränsa papperslösas rätt till vård som framförs i propositionen är risken för att rätten till vård ska missbrukas och leda till att fler papperslösa söker sig till Sverige. Utredningen om vård för papperslösa m.fl. kom fram till att det inte finns något säkerställt samband mellan å ena sidan en ökad rätt att ta del av hälso- och sjukvård och å andra sidan antalet personer som uppehåller sig i ett land utan tillstånd (SOU 2011:48). Jag kan därför inte se någon risk för att papperslösa skulle söka sig till Sverige för att få tillgång till vård. Inte heller ser jag några negativa konsekvenser vad gäller hälsan för de papperslösa. Tvärtom menar jag att tillämpningen av begreppet vård som inte kan anstå är problematisk. Jag bedömer det som en omöjlig uppgift som Socialstyrelsen föreslås få att skriva riktlinjer för tolkningen av begreppet. Hur detaljerade dessa riktlinjer än blir går det aldrig att helt förebygga risken att vårdpersonalen ställs inför svåra val som tvingar den att dagtinga med den medicinska etiken. Inte heller går det att helt undvika risken att papperslösa får en sämre hälsa än de skulle ha med samma rätt till vård som alla andra. Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som ger papperslösa rätt till full sjukvård.

Jag anser inte att det finns någon anledning att inskränka målgruppen papperslösa till att bara omfatta vissa av de papperslösa. I stället håller jag med de remissinstanser som varnar för att avgränsningen riskerar att göra det oklart vilka papperslösa som ska omfattas av rätten till vård. Därför anser jag att förslaget till lagtext bör ändras på flera punkter.

Till att börja med bör 5 § få följande lydelse: ”Denna lag omfattar utlänningar som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning.”

Vidare bör 6 § ges följande lydelse: ”Ett landsting ska erbjuda sådana utlänningar som avses i 5 § vård i samma utsträckning som erbjuds dem som är bosatta i landstinget.”

Därutöver bör 7 § och 8 § strykas i sin helhet.

I syfte att säkerställa att samtliga papperslösa ska omfattas bör regeringen därför återkomma till riksdagen med ett förslag till ändringar i 5–8 §§ i den föreslagna lagen om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd samt eventuella följdändringar i annan lagstiftning.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal, punkt 3 (V)

av Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag konstaterar att regeringens förslag inte innehåller någon ändring av reglerna om skyldighet för dem som arbetar inom hälso- och sjukvården att lämna uppgifter till polis eller åklagare om de papperslösa som söker vård. Detta trots att det av förarbetena till lagen framgår att man på ett sjukhus bör kunna bekräfta en förfrågan från polis eller åklagare om huruvida en person finns på sjukhuset, om polis eller åklagare vet att personen finns på sjukhuset.

Jag delar remissinstansernas oro för att papperslösa inte ska våga söka vård. Hälso- och sjukvårdspersonalens uppgiftsskyldighet bör därför enligt min mening ändras. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659) som klargör att hälso- och sjukvårdspersonal inte är skyldiga att lämna uppgifter om papperslösa till polis och åklagare.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Riktlinjer om vård för papperslösa, punkt 4 (S)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Meeri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

I dag uppstår situationer i vården där det inte går att avgöra vilken tillgång till vård landstinget är skyldigt att erbjuda. Detta kan medföra att patienten inte får den vård han eller hon borde få, och det ger upphov till ett etiskt problem likväl som ett tillämpningsproblem för vårdpersonalen. Mot bakgrund av detta är behovet av gemensamma riktlinjer för landstingen när det gäller vård till papperslösa stort, och sådana bör därför enligt vår mening utformas. Här bör också begreppet vård som inte kan anstå tydliggöras.

Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram sådana riktlinjer.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Uppföljning och utvärdering av den nya lagen, punkt 5 (S)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Meeri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

Sverige har tecknat flera internationella överenskommelser som rör rätten till hälso- och sjukvård. Det finns också EU-rättslig lagstiftning på området. Vi anser att en oberoende utvärdering bör genomföras som en uppföljning av effekterna av lagens konsekvenser i vårdens vardag. Även landstingens och kommunernas kostnader bör följas upp.

Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att genomföra en sådan uppföljning och utvärdering.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:109 Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Följdmotionerna

2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tydliggöra begreppet ”vistelse som är avsedd att vara tillfällig”.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utforma gemensamma riktlinjer för landstingen när det gäller vård till papperslösa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en oberoende uppföljning och utvärdering.

2012/13:So11 av Per Ramhorn (SD):

Riksdagen avslår proposition 2012/13:109 Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd.

2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som ger papperslösa rätt till full sjukvård.

2. Riksdagen beslutar om ändring i 5 §, 6 §, 7 § och 8 § i den föreslagna lagen om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd i enlighet med vad som anförs i motionen om att lagen bör omfatta samtliga papperslösa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en ändring i patientsäkerhetslagen som klargör att hälso- och sjukvårdspersonal inte är skyldiga att lämna uppgifter om papperslösa till polis och åklagare.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om skyldighet för landsting att, utöver vad som följer av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och tandvårdslagen (1985:125), erbjuda hälso- och sjukvård samt tandvård till vissa utlänningar som vistas inom ett landsting utan att vara bosatta där.

2 § 1 lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. finns bestämmelser om skyldighet för landsting att erbjuda hälso- och sjukvård samt tandvård åt bl.a. asylsökande, personer som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och personer som hålls i förvar.

3 § De föreskrifter som gäller för sådan vård som ges med stöd av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och tandvårdslagen (1985:125) ska tillämpas även för vård som ges enligt denna lag, om inte något annat föreskrivs.

Personkrets

4 § Ett landstings skyldigheter enligt denna lag gäller endast för utlänningar som vistas inom landstinget.

Med landsting avses i denna lag även en kommun som inte ingår i ett landsting.

5 § Denna lag omfattar utlänningar som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning.

Lagen omfattar dock inte utlänningar vars vistelse i Sverige är avsedd att vara tillfällig.

Vårdens omfattning

6 § Ett landsting ska erbjuda sådana utlänningar som avses i 5 § och som inte har fyllt 18 år vård i samma omfattning som erbjuds dem som är bosatta inom landstinget.

7 § Ett landsting ska erbjuda sådana utlänningar som avses i 5 § och som har fyllt 18 år

1. vård som inte kan anstå,
2. mödrahälsovård,
3. vård vid abort, och
4. preventivmedelsrådgivning.

8 § Ett landsting får erbjuda utlänningar som har fyllt 18 år och som omfattas av denna lag vård utöver vad som följer av 7 §.

Läkemedel

9 § Ett landsting ska erbjuda utlänningar som omfattas av denna lag de läkemedel som förskrivs i samband med vård som ges med stöd av lagen. Det gäller dock enbart läkemedel som omfattas av lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m.

Hälsoundersökning

10 § Ett landsting ska erbjuda utlänningar som omfattas av denna lag en hälsoundersökning, om det inte är uppenbart obehövt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om sådana hälsoundersökningar.

Avgifter

11 § Regeringen får meddela föreskrifter om vårdavgifter och avgifter för läkemedel enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

2 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Härigenom föreskrivs att 4 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Om någon som vistas inom landstinget utan att vara bosatt där behöver omedelbar hälso- och sjukvård, ska landstinget erbjuda sådan vård.

Ett landsting får också i andra fall erbjuda hälso- och sjukvård åt den som är bosatt i ett annat landsting, om landstingen kommer överens om det.

Särskilda bestämmelser om hälso- och sjukvård finns i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Särskilda bestämmelser om hälso- och sjukvård finns i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. *och lagen (2013:00) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Lagen omtryckt 1992:567.

² Senaste lydelse 2008:345.

3 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

Härigenom förskrivs att 6 § tandvårdslagen (1985:125) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Om någon som vistas i landstingskommunen utan att vara bosatt där behöver omedelbar tandvård, ska landstingskommunen erbjuda sådan tandvård.

Särskilda bestämmelser om tandvård finns i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Särskilda bestämmelser om tandvård finns i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande *m.fl. och lagen (2013:00) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 2008:346.

4 Förslag till lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 3 §¹

Kostnadsfrihet enligt 1 och 2 §§ gäller

1. den som enligt 5 kap. socialförsäkringsbalken är bosatt i Sverige, 2. den som utan att vara bosatt här har rätt till förmåner enligt vad som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, <i>samt</i> 3. utländska sjömän när det gäller undersökning, vård, behandling och läkemedel vid gonorré, klamydia och syfilis enligt en internationell överenskommelse rörande vissa lättnader för sjömän vid behandling för könssjukdom av den 1 december 1924.	2. den som utan att vara bosatt här har rätt till förmåner enligt vad som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, 3. utländska sjömän när det gäller undersökning, vård, behandling och läkemedel vid gonorré, klamydia och syfilis enligt en internationell överenskommelse rörande vissa lättnader för sjömän vid behandling för könssjukdom av den 1 december 1924, <i>och</i> 4. den som omfattas av lagen (2013:00) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 2010:1321.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

dels att 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Särskilda bestämmelser om landstingens skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård samt tandvård till personer som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning finns i lagen (2013:00) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

4 §¹

Denna lag omfattar utlänningar som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § eller som annan skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 eller 2 a § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser,

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet,

3. hålls i förvar enligt 10 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen och som inte har placerats i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest, eller

4. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen.

Sådana utlänningar som avses i första stycket 1 eller 2 omfattas av lagen även om de har meddelats beslut om avvisning eller utvisning. Det gäller dock inte utlänning som håller sig undan så att beslutet inte kan verkställas, *om han eller hon har fyllt 18 år.*

Sådana utlänningar som avses i första stycket 1 eller 2 omfattas av lagen även om de har meddelats beslut om avvisning eller utvisning. Det gäller dock inte utlänning som håller sig undan så att beslutet inte kan verkställas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 2009:1550.

BILAGA 3

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2012/13:SfU6y

Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

Till socialutskottet

Socialutskottet gav den 26 mars 2013 socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2012/13:109 Hälsa- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd samt motioner som har väckts med anledning av propositionen i de delar som berör socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Utskottet redovisar i detta yttrande sina överväganden och föreslår att socialutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna i berörda delar.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, SD, V).

Utskottets överväganden

Gällande ordning

En utlänning som vistas i Sverige i mer än tre månader ska, enligt utlänningslagen (2005:716), förkortad UtL, ha uppehållstillstånd om inte visering har beviljats för längre tid. Upphållstillstånd kan beviljas av olika skäl, t.ex. på grund av skyddsbehov, anknytning, arbete eller synnerligen ömmande omständigheter. Upphållstillstånd kan ges för viss tid (tidsbegränsat uppehållstillstånd) eller utan tidsbegränsning (permanent uppehållstillstånd). Ett uppehållstillstånd ska enligt huvudregeln sökas och vara beviljat före inresan till Sverige.

I 20 kap. UtL finns ansvarsbestämmelser för utlänningar som uppsåtligt eller av oaktsamhet uppehåller sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd samt utlänningar som uppsåtligt uppehåller sig i Sverige fastän de enligt ett verkställt beslut om utvisning inte har haft rätt att återvända hit.

Genom hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), förkortad HSL, och tandvårdslagen (1985:125) regleras vilken hälso- och sjukvård och tandvård som ett landsting ska erbjuda, och till vem. Bland annat gäller att den som är bosatt i ett landsting ska erbjudas vård enligt HSL.

Med bosatt i ett landsting avses den som är folkbokförd inom landstingets område. I samband med invandring ska en utlänning som flyttar till Sverige och som avser att tillbringa minst ett år här folkbokföras, under förutsättning att han eller hon har uppehållstillstånd. När det finns synnerliga skäl kan en person folkbokföras även om ett uppehållstillstånd saknas. Synnerliga skäl tar främst sikte på situationer där prövningen av om uppehållstillstånd ska beviljas endast är av formell natur, t.ex. i fråga om ett utländskt adoptivbarn till här bosatta personer. Vidare gäller ett generellt undantag för utlänningar som har beviljats särskilda tidsbegränsade uppehållstillstånd på grund av en s.k. massflyktsituation, tillfälligt skydd enligt 21 kap. UtL. En utlänning med sådant uppehållstillstånd ska i regel inte folkbokföras om han eller hon kan antas komma att vistas i landet under kortare tid än tre år.

Personer som vistas i ett landsting utan att vara bosatta där ska erbjudas omedelbar vård av vistelselandstinget. Vården är osubventionerad, men ingen får nekas omedelbar vård på grund av bristande betalningsförmåga. Det kan gälla exempelvis personer som tillfälligt vistas i ett landsting men är bosatta i ett annat landsting i Sverige (s.k. utomlänspatienter) och personer som inte är bosatta i landet.

I lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. regleras vilken hälso- och sjukvård och tandvård som ett landsting ska erbjuda. Förutom asylsökande omfattar lagen bl.a. personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och s.k. bevispersoner. Asylsökande omfattas av lagen även om de har meddelats beslut om avvisning eller utvisning.

Detta gäller dock inte om de undanhåller sig verkställighet av beslutet och har fyllt 18 år. Barn omfattas av lagen även om de undanhåller sig verkställighet av beslut om avvísning eller utvisning.

Asylsökande m.fl. vuxna ska erbjudas vård som inte kan anstå, inklusive tandvård, samt mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning. Barn har rätt till vård i samma omfattning som erbjuds de som är bosatta i landstinget.

Inom hälso- och sjukvården gäller stark sekretess och tystnadsplikt för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden (25 kap. offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], förkortad OSL, och 6 kap. patientsäkerhetslagen [2010:659]).

Enligt 10 kap. 23 § OSL får dock vid misstanke om ett begånget brott uppgifter inom hälso- och sjukvården om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden under vissa omständigheter lämnas bl.a. till en åklagare eller polis som har till uppgift att ingripa mot brottet.

Av 6 kap. 15 § 1 patientsäkerhetslagen framgår att hälso- och sjukvårdspersonal, utan hinder av sekretess, är skyldig att lämna ut sådana uppgifter som gäller huruvida någon vistas på en sjukvårdsinrättning om uppgifterna i ett särskilt fall begärs av bl.a. polisen.

Propositionen

I propositionen föreslås en ny lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Förslaget grundar sig på en överenskommelse mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna och innebär att landstingens skyldighet att erbjuda vård åt personer som vistas i landet utan tillstånd utvidgas.

Lagen ska enligt förslaget omfatta utlänningar som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning, och där vistelsen i Sverige inte är avsedd att vara endast tillfällig. Förslaget innebär att personer som befinner sig i Sverige utan att ha ansökt om nödvändiga tillstånd för att vistas i landet och personer som håller sig undan verkställighet av beslut om avvísning eller utvisning kommer att omfattas.

Enligt den föreslagna lagen ska vuxna personer som vistas inom ett landsting utan att vara bosatta där erbjudas hälso- och sjukvård i samma omfattning som vuxna asylsökande har rätt till i dag. Ett landsting ska således erbjuda vård som inte kan anstå, inklusive tandvård, samt mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning. Ett landsting ska också erbjuda de som omfattas av lagen en hälsoundersökning, om det inte är uppenbart obehövligt.

Vidare föreslås att barn under 18 år som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning ska erbjudas hälso- och sjukvård och fullständig och regelbunden tandvård på samma sätt som bosatta och asylsökande barn.

Flera landsting erbjuder redan i dag vård åt personer utan tillstånd att vistas i Sverige. Bland annat mot bakgrund av att vårdpersonalen upplever en osäkerhet i vardagsarbetet om vilken vård de ska eller kan ge till dessa personer har nästan alla landsting i Sverige tagit fram riktlinjer för hur vård- och ersättningsfrågan ska hanteras i praktiken. Utformningen av och innehållet i riktlinjerna varierar mellan landstingen, och det medför att den faktiska tillgången till vård skiljer sig åt över landet. Enligt propositionen innebär den nya lagen således i praktiken att den verksamhet som redan i dag pågår i flera landsting får en legal grund.

Förslagen i propositionen innebär att personer som vistas i landet utan tillstånd ska erbjudas samma vård som asylsökande. Precis som vid tillkomsten av lagen om vård för asylsökande m.fl. får det enligt regeringen anses sakligt motiverat att göra en skillnad mellan bosatta personer och personer som vistas i Sverige utan tillstånd i fråga om tillgång till hälso- och sjukvård. Enligt regeringen står förslagen därför inte i strid med vare sig grundlagen eller internationella åtaganden.

Enligt propositionen är det angeläget att förslaget kommer utsatta grupper till del utan att det öppnar för missbruk. Det är inte meningen att en person ska kunna resa till Sverige utan nödvändiga tillstånd eller vistas i landet längre tid än en beviljad visering medger enbart i syfte att kunna få subventionerad vård. Den utökade tillgången till hälso- och sjukvård bör således enligt regeringen endast gälla personer som vistas i landet under en längre tid, dvs. då vistelsen inte har karaktären av ett besök eller då den är avsedd att vara tillfällig. Landstingens utvidgade skyldighet att erbjuda vård bör ställas i relation till utlänningsens förväntade vistelsetid i landet. Personer som vistas i Sverige under en kortare tid har även möjlighet att söka vård i sitt hemland när hon eller han återvänder dit.

Genom att förslaget enbart omfattar utlänningsar som vistas olovligen i landet kommer förslagen inte att gälla t.ex. turister, affärsresenärer eller andra som har rätt att vistas i landet.

I propositionen anges att begreppet vård som inte kan anstå är avsett att vara en utvidgning av den vård som definieras som omedelbar. Enligt författningskommentaren till 6 § lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. (prop. 2007:08:165) innefattar begreppet vård som inte kan anstå vård och behandling av sjukdomar och skador i de fall där även en måttlig fördröjning bedöms kunna medföra allvarliga följder för patienten. Likaså innefattas följdinsatser till sådan vård och psykiatrisk vård. Vård ska kunna erbjudas i ett tidigt skede när detta kan motverka att ett mer allvarligt sjukdomstillstånd utvecklas och behov av en mer omfattande behandling uppstår. Även inom den somatiska vården kan tidiga insatser vara befogade när de ges för att förhindra att patienten drabbas av allvarliga akuta sjukdomstillstånd och de tidiga insatserna därigenom även kan minska användningen av resurskrävande akuta behandlingsåtgärder. Ett exempel är information och stöd vid s.k. egenvård av vissa sjukdomstillstånd, t.ex. diabetes och astma. När det är fråga om en person med

särskilda behov, t.ex. en person som har utsatts för tortyr eller andra allvarliga övergrepp och trauman, bör bedömningen av vilken vård som inte kan anstå göras särskilt omsorgsfullt. Vård som inte kan anstå kan även innefatta en skyldighet att erbjuda lån av hjälpmedel och dylikt för personer med funktionsnedsättning när sådana behov inte tillgodoses på något annat sätt.

Eventuella förtydliganden i lagtexten av begreppet vård som inte kan anstå skulle enligt regeringen behöva bli tämligen detaljerade. Sådana förtydliganden skulle även medföra en risk för att anvisningarna inte får den precision som var avsedd eller visar sig bli alltför snäva. Regeringen har därför valt att inte ytterligare definiera begreppet vård som inte kan anstå och framhåller att det i den enskilda behandlingssituationen endast är den som ansvarar för behandlingen som kan avgöra vilken behandling som bör sättas in. Vidare anför regeringen att Socialstyrelsen bör lämna vägledning och förtydliganden om tillämpningen av begreppet vård som inte kan anstå. Socialstyrelsen bör bl.a. samråda med Sveriges Kommuner och Landsting och de organisationer som företräder professionen i arbetet med att förtydliga begreppet. Av propositionen framgår att Socialstyrelsen nu gör en översyn av begreppet vård som inte kan anstå och eventuella möjligheter till ytterligare vägledning när det gäller omfattningen av den vård som lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. beskriver. I det arbetet ingår att granska vilket vetenskapligt stöd som finns för att kunna precisera vad begreppet kan innebära.

Enligt propositionen måste hänsyn tas till att det är ovisst om utläningen kommer att stanna i Sverige vid bedömningen av om en behandling kan anstå eller inte. Ett erbjudande om behandlingsinsatser eller hjälpmedel ska således enligt regeringen stå i rimlig proportion till att personens vistelse i Sverige är att anse som tillfällig.

Landstingen är enligt nuvarande reglering skyldiga att erbjuda asylsökande en hälsoundersökning, som ska bestå av ett hälsosamtal och en faktisk hälsoundersökning. Undersökningen motiveras både av individuella hälsoskäl och av smittskyddsskäl. Regeringen anger att landstingets skyldighet att erbjuda en hälsoundersökning till bl.a. asylsökande också ska införas för personer som vistas i landet utan tillstånd. Hälsoundersökningen ska erbjudas en gång under personens vistelse i Sverige.

I propositionen anges vidare att det enligt Utredningen om vård för papperslösa m.fl. inte har framkommit att tillämpningen av de regler som i dag gäller för sekretess, tystnadsplikt och underrättelseskyldighet inom hälso- och sjukvården har gett upphov till några större problem i arbetet för hälso- och sjukvårdspersonal (SOU 2011:48). Utredningen bedömde att de nuvarande reglerna är ändamålsenliga och att det inte fanns något som motiverar författningsändringar. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att uppgifter om att en enskild person finns inom hälso- och sjukvården kan utgöra viktig information för t.ex. polisen när det gäller personer som

misstänkts ha begått ett allvarligt brott föreslår regeringen ingen ändring av hälso- och sjukvårdens sekretess, tystnadsplikt, uppgiftsskyldighet och underrättelseskyldighet.

Regeringen har enligt propositionen för avsikt att följa upp och utvärdera den nya lagen och då även frågan om hälso- och sjukvårdens uppgiftsskyldighet och underrättelseskyldighet har påverkat den berörda målgruppens vilja och möjlighet att söka vård. Regeringen tänker även följa upp frågan om polisens arbete med verkställighet av beslut om att personer ska avvisas eller utvisas riskerar att bli ett avgörande hinder mot att sådana personer söker hälso- och sjukvård. I propositionen anges vidare att Rikspolisstyrelsen inom kort har för avsikt att besluta om föreskrifter för arbetet med verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut.

Motionerna

Per Ramhorn (SD) begär i motion 2012/13:So11 avslag på propositionen. Att undanhålla sig ett avvisnings- eller utvisningsbeslut är en kriminell handling. Motionären anser att lag och ordning ska gälla. Vidare anför som skäl för avslag på propositionen att förslagen kan komma att underlätta för personer att uppehålla sig i landet utan tillstånd. Tillgången till hälso- och sjukvård kan också innebära att fler personer lockas att söka sig till Sverige utan tillstånd.

I kommittémotion 2012/13:So10 av Lena Hallengren m.fl. (S) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att begreppet vistelse som är avsedd att vara tillfällig tydliggörs, bl.a. därför att det aldrig går att veta när ett behov av vård som inte kan anstå uppstår. Det bör också tydligt redogöras för vad som gäller för personer som befinner sig i Sverige med tidsbegränsade uppehållstillstånd. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om behovet av att utforma gemensamma riktlinjer för landstingen när det gäller vård till papperslösa. Begreppet vård som inte kan anstå bör tydliggöras för att det inte ska uppstå oklarheter om vilken tillgång till vård ett landsting är skyldigt att erbjuda.

I kommittémotion 2012/13:So12 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att papperslösa bör ha rätt till full sjukvård. Rätten till hälsa är en mänsklig rättighet, och en inskränkning av denna rätt är oförenlig med internationella konventioner. Vidare anser motionärerna att tillämpningen av begreppet vård som inte kan anstå är problematisk och att det är en omöjlig uppgift för Socialstyrelsen att skriva riktlinjer för tolkningen av begreppet. Begreppet medför även tolkningsproblem för vårdpersonalen. Det finns inte heller enligt motionärerna något stöd för att tro att fler personer skulle söka sig till Sverige för att få tillgång till vård. I yrkande 2 begärs beslut om att lagen bör omfatta samtliga papperslösa. Att avgränsa de som bedöms vara tillfälligt i landet riskerar bara att skapa oklarheter. Nödvändiga lagändringar bör därmed göras så att utlänningar vars vistelse är avsedd att vara tillfällig inte undan-

tas från lagens tillämpningsområde samt att de utlänningar som omfattas av lagen ska erbjudas vård i samma utsträckning som bosatta. Slutligen begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om en ändring i patientsäkerhetslagen så att det klargörs att hälso- och sjukvårdspersonal inte är skyldiga att lämna uppgifter om papperslösa till polis och åklagare. Motionärerna anser att om patientsäkerhetslagen inte ändras kommer papperslösa inte våga söka vård.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att Sverige har en reglerad invandring och att det innebär att personer som lever och arbetar i landet ska ha tillstånd att göra det. Vidare är det enligt utlänningslagen straffbart att uppsåtligt eller av oaksamhet uppehålla sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd. Om en person får ett avvisnings- eller utvisningsbeslut är det enligt utskottets mening också viktigt att detta beslut faktiskt verkställs. Detta måste dock vägas mot att en person som vistas i landet ska ges förutsättningar att leva ett värdigt liv, med bl.a. tillgång till hälso- och sjukvård.

Regeringen och Miljöpartiet de gröna har kommit överens om att vuxna personer som håller sig undan verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut och vuxna personer som vistas i landet utan att ha ansökt om nödvändiga tillstånd för detta ska erbjudas samma vård som erbjuds vuxna asylsökande. I propositionen anges att det inte kan uteslutas att förslagen får konsekvenser för antalet personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Enligt regeringen ska emellertid de eventuella konsekvenserna av detta vägas mot de fördelar det innebär för de berörda personerna att få tillgång till en utvidgad hälso- och sjukvård. Enligt utskottet framstår förslaget till ny lag som väl avvägt. Utskottet är positivt till att det införs en lagstadgad lägsta nivå för hälso- och sjukvård för personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Utskottet välkomnar även att barn under 18 år som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning ska erbjudas hälso- och sjukvård samt fullständig och regelbunden tandvård på samma sätt som bosatta och asylsökande barn. Att föräldrarna väljer att undanhålla sig verkställighet av beslut får inte vara ett hinder för ett barns hälsa och utveckling. Utskottet instämmer också i regeringens slutsats att den nya lagen kommer att undanröja en del av de tillämpningssvårigheter och etiska dilemman som hälso- och sjukvårdspersonal kan ställas inför i det dagliga arbetet när det gäller dessa personer. Förslaget innebär också att det blir tydligt att denna verksamhet ska bedrivas, redovisas och följas upp på samma sätt som all övrig hälso- och sjukvård.

Vuxna utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd omfattas inte av den föreslagna lagen om deras vistelse i Sverige är avsedd att vara tillfällig. Utskottet delar regeringens bedömning att det är angeläget att förslaget kommer utsatta grupper till del och att det inte öppnar för missbruk. Det är inte meningen att en person ska kunna resa till Sverige utan nödvändiga

tillstånd eller vistas i landet under längre tid än vad som medges enligt en beviljad visering endast i syfte att få subventionerad vård. Om vistelsen har karaktären av ett besök och endast är avsedd att vara tillfällig bör det ställas i relation till landstingens utvidgade skyldighet att erbjuda vård.

Utskottet kan konstatera att avgränsningen för lagens tillämpningsområde är att personen vistas i Sverige utan stöd av t.ex. myndighetsbeslut. Utskottet vill peka på att detta torde medföra att en person med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd inte omfattas av den föreslagna lagstiftningen. Vidare gäller enligt HSL att ett landsting ska erbjuda den som är bosatt i landstinget vård. Som bosatt anses den som är folkbokförd inom landstingets område. Av folkbokföringslagen framgår att en utlänning som avser att tillbringa minst ett år i Sverige ska folkbokföras, förutsatt att han eller hon har uppehållstillstånd. En person med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kortare än ett år kan därmed komma att anses som inte bosatt inom det landsting där personen vistas. Utskottet, som utgår från att regeringen ser över regelverken i denna del, anser det angeläget att frågan får en lösning.

Begreppet vård som inte kan anstå är avsett att vara en utvidgning av den vård som definieras som omedelbar. När det gäller begreppet vård som inte kan anstå delar utskottet regeringens uppfattning att motsvarande bedömningar som i dag görs beträffande asylsökande bör göras vid tillämpningen av begreppet enligt den föreslagna lagen. Utskottet anser i likhet med regeringen att begreppet inte bör regleras i författning. En sådan reglering skulle bli detaljerad och kunna medföra en risk för alltför oprecisa eller alltför snäva bestämmelser. Utskottet konstaterar vidare att det i begreppet vård som inte kan anstå även innefattar förebyggande behandlingar och att det vid bedömningen av om vård kan anstå särskilt ska tas hänsyn till de behov som kan finnas då en person har utsatts för exempelvis tortyr, andra allvarliga övergrepp eller trauman. Det är enligt utskottet lämpligt att Socialstyrelsen lämnar vägledning och förtydliganden om begreppet vård som inte kan anstå. Utskottet noterar dock i detta sammanhang att det endast är den som ansvarar för behandlingen som kan avgöra vilken behandling som bör sättas in i det enskilda fallet. Utskottet kan också konstatera att den utvidgade skyldigheten för landstingen att erbjuda vård är en miniminivå, vilket medför att landstingen har möjlighet att erbjuda mer vård än vård som inte kan anstå.

Det finns en skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal att lämna ut uppgifter om att någon vistas på en sjukvårdsinrättning eller inte, när det i ett särskilt fall begärs av bl.a. polisen. Enligt Utredningen om vård för papperslösa m.fl. har det inte framkommit att tillämpningen av dagens regelverk har gett upphov till några större problem i arbetet för hälso- och sjukvårdspersonal. Utredningen bedömde att reglerna var ändamålsenliga och att det inte fanns något som motiverade författningsändringar. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till att uppgifter om att en enskild person

finns inom hälso- och sjukvården kan utgöra viktig information i t.ex. en brottsutredning delar utskottet regeringens bedömning att denna lagstiftning inte bör ändras.

Av propositionen framgår att regeringen har för avsikt att följa upp och utvärdera den nya lagen, och då även se över om hälso- och sjukvårdens uppgiftsskyldighet och underrättelseskyldighet har påverkat den berörda målgruppens vilja och möjlighet att söka vård. Utskottet anser att det är angeläget att den nya lagen följs upp och utvärderas, varvid möjligheten och viljan att söka vård för utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd bör belysas särskilt.

Med det anförda anser utskottet att propositionen i berörda delar bör tillstyrkas och att motionerna 2012/13:So10 (S) yrkandena 1 och 2, 2012/13:So11 (SD) och 2012/13:So12 (V) yrkandena 1–3 bör avstyrkas.

Stockholm den 25 april 2013

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (M), Fredrik Lundh Sammeli (S), Lars-Arne Staxäng (M), Eva-Lena Jansson (S), Finn Bengtsson (M), Hans Backman (FP), Shadiye Heydari (S), Solveig Zander (C), Jasenko Omanovic (S), Gunilla Nordgren (M), Gunvor G Ericson (MP), David Lång (SD), Wiwi-Anne Johansson (V), Eva Lohman (M), Annelie Karlsson (S), Hannah Bergstedt (S) och Lars Gustafsson (KD).

Avvikande meningar

1. **Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd (S)**

Fredrik Lundh Sammeli (S), Eva-Lena Jansson (S), Shadiye Heydari (S), Jasenko Omanovic (S), Annelie Karlsson (S) och Hannah Bergstedt (S) anför:

Begreppet vistelse som är avsedd att vara tillfällig måste tydliggöras, bl.a. därför att det aldrig går att veta när ett behov av vård som inte kan anstå uppstår. Vidare måste gemensamma riktlinjer för landstingen när det gäller vård till papperslösa utformas. Begreppet vård som inte kan anstå bör tydliggöras för att det inte ska uppstå oklarheter om vilken tillgång till vård ett landsting är skyldigt att erbjuda. Regeringen bör snarast återkomma med förslag som tydliggör vad som gäller personer som befinner sig i Sverige med tidsbegränsade uppehållstillstånd. Socialutskottet bör därmed tillstyrka motion 2012/13:So10 (S) yrkandena 1 och 2.

2. **Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd (SD)**

David Lång (SD) anför:

För att Sverige ska kunna upprätthålla en reglerad invandring ska de som har fått ett avvisnings- eller utvisningsbeslut eller befinner sig i landet utan tillstånd lämna landet. Förslagen kan komma att underlätta för personer att olovligen uppehålla sig i landet. Ökad tillgång till hälso- och sjukvård kan också innebära att fler personer lockas att söka sig till Sverige utan tillstånd. Socialutskottet bör därmed tillstyrka motion 2012/13:So11 (SD) om avslag på propositionen.

3. **Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd (V)**

Wiwi-Anne Johansson (V) anför:

Papperslösa bör ha rätt till full sjukvård. Rätten till hälsa är en mänsklig rättighet, och en inskränkning av denna rätt är oförenlig med internationella konventioner. Tillämpningen av begreppet vård som inte kan anstå är problematisk, och det är en omöjlig uppgift för Socialstyrelsen att skriva riktlinjer för tolkningen av begreppet. Det finns inte något stöd för att tro att fler personer skulle söka sig till Sverige för att få tillgång till vård. Att avgränsa de som bedöms vara tillfälligt i landet riskerar bara att skapa oklarheter. Nödvändiga lagändringar bör därmed göras så att utlänningar vars vistelse är avsedd att vara tillfällig inte undantas från lagens tillämp-

ningsområde samt att de utlänningar som omfattas av lagen ska erbjudas vård i samma utsträckning som bosatta. Socialutskottet bör därmed tillstyrka motion 2012/13:So12 (V) yrkandena 1–3.